

<titel>Implementatiepatronen in de keten

<blok> Belang van DUTO-processen en -functies in de keten

Bij een ketensamenwerking is het noodzakelijk dat keteninformatie duurzaam toegankelijk is en blijft. Daarvoor moeten processen en functies worden ingericht in de keten. En is het van belang om de samenhang tussen die processen en functies voor duurzame toegankelijkheid te zien tussen de verschillende samenwerkingspartners. Wanneer alleen naar de eigen organisatie wordt gekeken, komt dit de ketensamenwerking niet ten goede. Wanneer je wel met een brede blik kijkt, weet je wie op welke manier op welk moment welke keteninformatie archiveert. Dan kun je solide afspraken maken én deze ook nakomen.

<blok>Wat is een implementatiepatroon?</blok>

Een [implementatiepatroon](#) geeft een manier weer waarop het applicatielandschap binnen een overheidsorganisatie ingericht kan worden. De verschillende patronen zijn ontwerpvarianten voor de inrichting. Binnen het kader van DUTO gaat het om de manieren waarop duurzame toegankelijkheid ingericht kan worden binnen het applicatielandschap. In het kader van deze handreiking gaat het om het inrichten van duurzame toegankelijkheid binnen het applicatielandschap van de keten.

<blok> Gebruik en opbouw van de module

In deze module helpen we je op weg met de inrichting van processen en functies voor duurzame toegankelijkheid. Aan de hand van de volgende vragen:

1. Aan welke randvoorwaarden moet worden voldaan?
2. Welke implementatiepatronen zijn er?
3. Bij een bestaande informatieketen: welk patroon past bij mij?
4. Welke aandachtspunten zijn er per patroon voor de inrichting?

<subpagina> Randvoorwaarden

<blok> Inrichten van randvoorwaarden

Om duurzame toegankelijkheid in te inrichten binnen ketensamenwerking moet aan bepaalde randvoorwaarden worden voldaan. Deze zijn ontleend aan het DUTO-Raamwerk en gespecificeerd voor ketensamenwerking. Per randvoorwaarde wordt een toelichting gegeven waarom het ingevuld moet worden. Aan elke randvoorwaarde moet voldaan zijn, maar de manier waarop is vrij. Bij het invullen van de randvoorwaarden start je met nummer 1 en 2. Daarna speelt de volgorde geen rol meer.

Randvoorwaarde	Toelichting
1. Er is een overzicht van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van ketenpartners binnen de samenwerking	Bij ketensamenwerking worden verschillende deelproducten en/of -diensten opgeleverd. Deze komen voort uit de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de ketenpartners. Dit overzicht is noodzakelijk voor het bepalen van zorgdragerschap en doelbinding van gegevensgebruik.
2. Er is overzicht en inzicht van processen, overheidsinformatie, applicaties, de	Dit overzicht maak je op basis van het overzicht van taken, bevoegdheden en

<p>gehanteerde standaarden en hun samenhang in de keten</p>	<p>verantwoordelijkheden dat je hebt gemaakt bij stap 1.</p> <p>Het leveren van producten en diensten in de keten zijn namelijk gekoppeld aan de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Maak hiervan een overzicht en welke processen zijn verbonden.</p> <p>Dit overzicht helpt de vragen beantwoorden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wie deelt welke gegevens met wie?; 2. Op welke manier?; 3. Op basis van welke standaarden?
<p>3. Er zijn duidelijke afspraken over metagegevensbeheer in de keten</p>	<p>Metagegevens zijn essentieel om betekenis te geven aan keteninformatie. Een niet uniform of afgestemd gebruik van metagegevens in de keten kan leiden tot uiteenlopende interpretaties en mogelijk verkeerde besluiten. Daarom zijn goede afspraken essentieel.</p>
<p>4. Er zijn afspraken gemaakt over kaders en standaarden binnen de keten</p>	<p>Kaders en standaarden vormen de basis voor een samenwerking. Het zorgt ervoor dat informatie structureel kan worden uitgewisseld. En ze zorgen ervoor dat de partners op dezelfde manier naar dezelfde gegevens kijken.</p>
<p>5. Er is bepaald wie op welk moment bij welke informatieobjecten mag in de keten.</p>	<p>Voor de samenwerking moet duidelijk omschreven zijn wie toegang heeft tot welke informatieobjecten, op welk moment in de samenwerking.</p> <p>Dit dient dus niet alleen geregeld te zijn voor de organisatie zelf, maar ook op het niveau van de samenwerking. De invulling van de voorwaarde hangt af van de mate van samenwerking.</p>
<p>6. Er zijn beheerafspraken gemaakt voor de keten</p>	<p>Voor een samenhangend beheer van informatieobjecten moeten afspraken worden gemaakt.</p>
<p>7. Er is een planning & control cyclus ingericht voor de keten</p>	<p>Om de effectiviteit en navolging van gemaakte afspraken te controleren is een proces van planning & control nodig. Dit middel is essentieel voor sturing van de ketensamenwerking.</p>
<p>8. Er zijn procedures opgesteld voor de registratie en vernietiging van keteninformatie</p>	<p>De volgende vragen moeten beantwoordt kunnen worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wie voert welke activiteiten uit? - Wie heeft welke verantwoordelijkheid?

<subpagina> Implementatiepatronen

<blok> Inrichten implementatiepatronen

Om keteninformatie duurzaam toegankelijk te maken en houden zijn processen en functies nodig. Het gaat dan om de processen en functies zoals die zijn beschreven in het DUTO-Raamwerk. Het DUTO-Raamwerk onderscheidt de volgende vijf [DUTO-processen](#):

- Registreren
- Bewaren
- Migreren
- Vernietigen
- Ter beschikking stellen

Per proces moeten functies worden ingericht, te weten zestien [DUTO-functies](#). Het gaat dan om zowel generieke functies voor alle DUTO-processen, zoals metagegevensbeheer en toegangsbeheer, als ook specifieke functies voor specifieke DUTO-processen, zoals Publicatie voor Ter beschikking stellen en Bevrozing voor Bewaren.

Het DUTO-Raamwerk heeft een opzet die in de eerste plaats toepasbaar is *binnen* organisaties. In de ketencontext moet er nog meer rekening gehouden worden met de concrete behoeften die ook buiten de organisatie spelen. Daarom vormt deze module een aanvulling op het DUTO-raamwerk.

<blok> Welk patroon past bij mijn informatieketen?

Om DUTO te implementeren in een ketensamenwerking maken we een onderscheid tussen drie patronen. Die patronen staan in de tabel 'Welk patroon past bij mijn informatieketen?'. In de rechter kolom staan de implementatiepatronen uit het DUTO-raamwerk waaruit de ketenpatronen vertaald zijn.

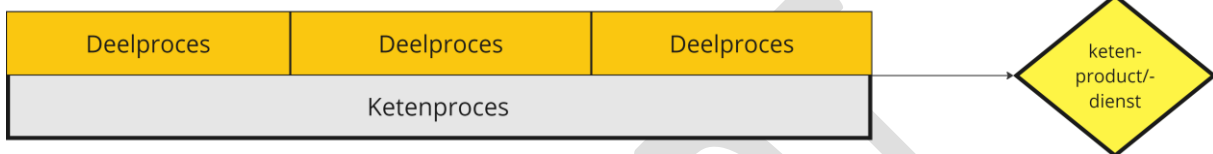
Als je werkt binnen een informatieketen met een ingericht informatiesysteem is het goed om te weten in welk patroon de keten past. De kenmerken van het patroon kun je gebruiken als leidraad om te toetsen wat nog aandacht heeft.

Situatie	Patroon	Patroon DUTO-raamwerk
Maakt elke organisatie in de informatieketen gebruik van eigen applicaties en zijn er vooral afspraken gemaakt over het uitwisselen van informatie tussen de organisaties, zonder het gebruik van een centrale voorziening?	Het patroon <i>Silo's</i> past het beste bij jouw informatieketen.	DUTO-functies in vak-taakapplicatie (één specifieke vakapplicatie)
Wordt gebruik gemaakt van een centrale voorziening, informatieknooppunt of shared service?	Het patroon <i>Applicatie levert DUTO-functies</i> past het beste bij jouw informatieketen	DUTO-functie in aparte applicatie met een applicatieservice (een generieke applicatie levert DUTO-functionaliteit aan één of meer specifieke vakapplicaties)

Maakt de gehele informatieketen gebruik van één applicatie voor het uitvoeren van het werkproces?	Het patroon <i>Centrale applicatie</i> past het beste bij jouw informatieketen	DUTO als bedrijfsdienst of -voorziening (een bundeling van diensten ondersteunt het bedrijfsproces)
--	--	---

Wanneer je begint met de inrichting van een informatiesysteem voor een informatieketen is het van belang dat het patroon goed aansluit bij de mogelijkheden en verwachtingen binnen de ketensamenwerking.

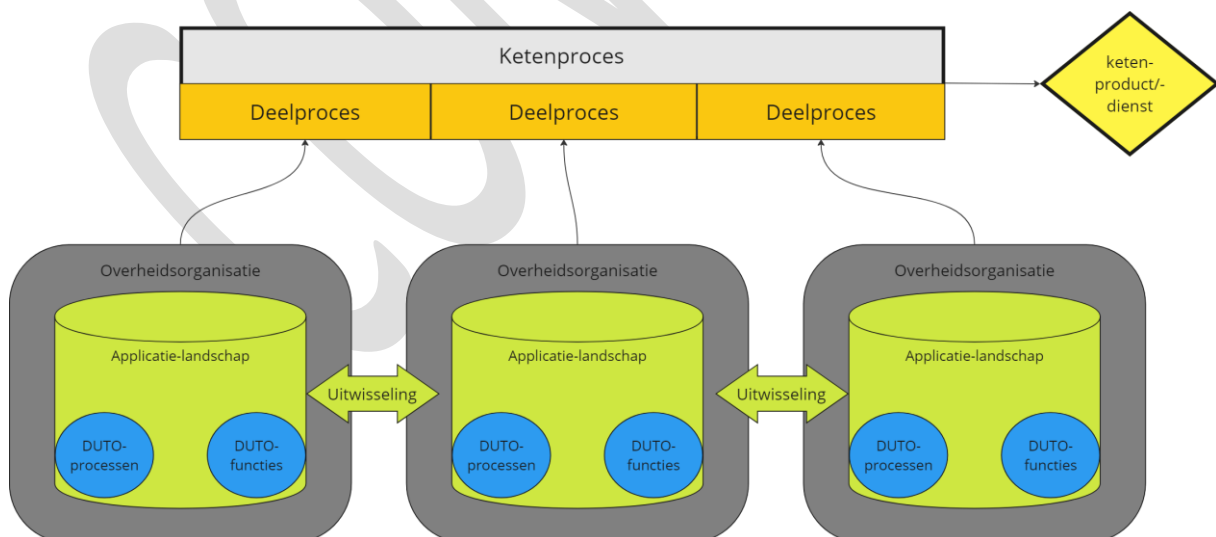
<uitklapmenu> Basispatroon van een keten

Wanneer organisaties met elkaar samenwerken in ketens, leveren zij een bijdrage aan het opleveren van een ketenproduct of -dienst. Dit ketenproduct of -dienst is algemeen geformuleerd. Een voorbeeld is dat de strafrechtketen het ketenproduct **veiligheid** oplevert of levert de keten van voor sociale zekerheid het ketenproduct **bestaansminimum** (bron: Grijpink). Daarvoor leveren ze een bijdrage door middel van een deelproces. Deze deelprocessen leveren dan ook weer deelproducten op. Een ketenproces bestaat in dit geval eigenlijk niet, maar bestaat uit een keten van processen.

<uitklapmenu> Patroon 1: Silo's

Elke organisatie richt zijn eigen applicatielandschap in aan de hand van de DUTO-processen en DUTO-functies. Dat betekent dat elke organisatie de eigen applicatie(s) inricht met behulp van het DUTO-raamwerk. De nadruk voor de inrichting van de keten ligt op de uitwisseling van informatie.

Aandachtspunten bij implementatie

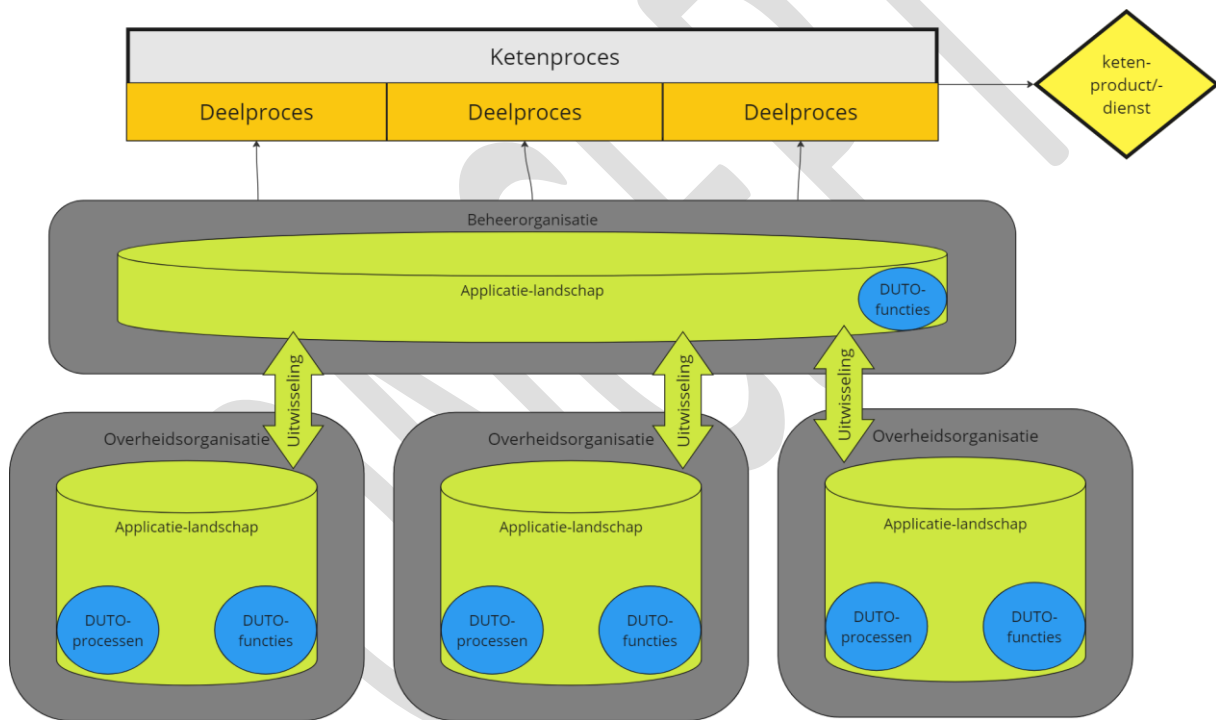
Aangezien de organisaties met dit patroon geen directe toegang hebben tot elkaars informatie, ligt de nadruk hier op de gegevensuitwisseling tussen de ketenpartners. Om ervoor te zorgen dat die uitwisseling op een veilige, betrouwbare en gestroomlijnde manier gebeurt is het volgende nodig:

1. Het inrichten van koppelvlakken en aansluitingen tussen systemen
2. Standaarden en protocollen voor gegevensuitwisseling
3. Vastleggen van aansluitvoorwaarden
4. Vastleggen van beheer van koppelvlakken, standaarden, protocollen en aansluitvoorwaarden
5. Vastleggen van uniforme procesafspraken en afstemmen over gegevensverwerking

<uitklapmenu> Patroon 2: Applicatie levert DUTO-functies

Elke organisatie richt zijn eigen applicatielandschap in aan de hand van de DUTO-processen en DUTO-functies, maar niet alle DUTO-functies zitten in de applicaties. Eén of meerdere functies worden namelijk aangeboden aan de organisatie vanuit een voorziening die voor de keten is ingericht.

De generieke voorziening levert de DUTO-functie als een service aan de organisaties in de ketensamenwerking. Denk daarbij aan een generieke voorziening waarin gegevensverzamelingen worden opgeslagen of ingewonnen (DUTO-functie: opslag en inwinning) en beheerd (DUTO functie: opname) en daarna gedistribueerd (DUTO-functie: uitwisseling) aan de ketenpartners.

Aandachtspunten bij implementatie

Het is van belang dat de specifieke DUTO-functies in de generieke voorziening éénmalig worden ingericht. Dus dat voor bovenstaand voorbeeld niet nogmaals de opslag wordt geregeld voor dezelfde gegevens in een eigen applicatie. Voor de inrichting zijn er ook nog de volgende aandachtspunten mee te geven:

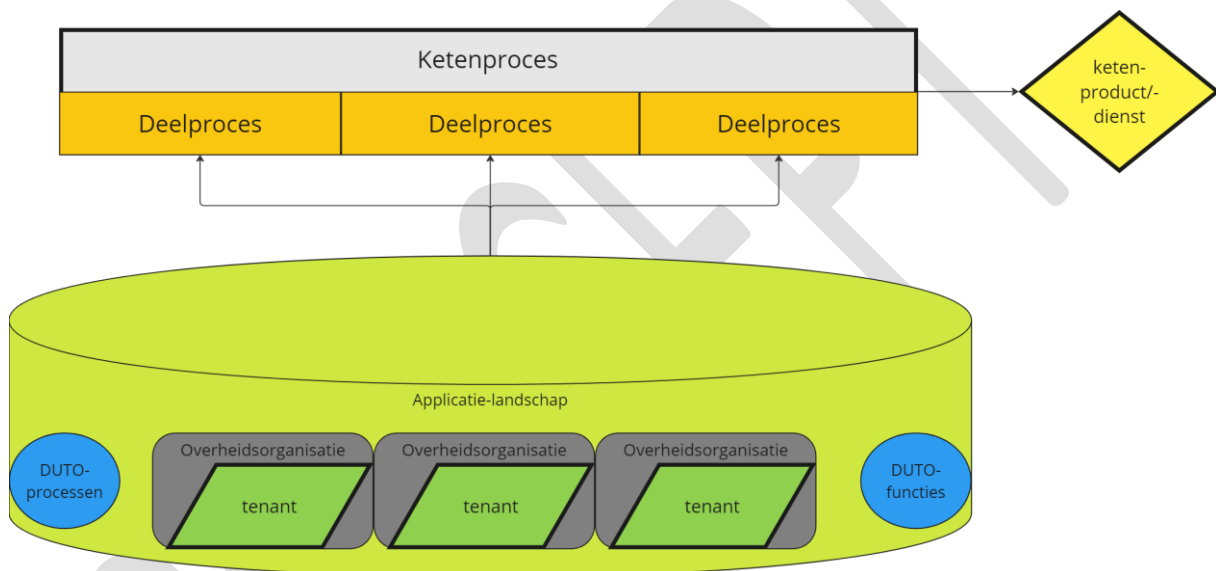
1. Leg duidelijk vast wie op welk moment bij welke informatie kan die beschikbaar wordt gesteld door de gemeenschappelijke voorziening
2. Creëer een duidelijk overzicht van de informatiestromen tussen de organisaties en tussen de organisaties en de gemeenschappelijke voorziening
3. Geef antwoord op de vraag hoe de organisaties de informatie gebruiken om tot besluiten te komen

4. Maak afspraken met de beheerorganisatie van de applicatie die de DUTO-functies levert. Deze beheerorganisatie kan ook niet deelnemen aan de informatieketen. Denk hierbij aan afspraken over procedures en een exitstrategie.
5. Zorg voor duidelijke werkinstructies en hou die up to date

<uitklapmenu> Patroon 3: Centrale applicatie

De DUTO-functies en DUTO-processen worden binnen één applicatielandschap ingericht. Dit wordt dus niet per organisatie, maar eenmalig in één applicatielandschap ingericht. Een voorwaarde hierbij is dat de samenwerking ook echt op de lange termijn loopt, anders is het een te grote investering. Alle DUTO-functies moeten namelijk vooraf, by design afgestemd worden op de werking van de gehele keten en alle ketenpartners.

Binnen zo'n gezamenlijk applicatielandschap moet wel een zogeheten tenantstructuur ingericht worden. Dat betekent dat elke organisatie een eigen 'gedeelte' heeft binnen de applicatie. Dit is nodig om de verschillende administraties van elkaar te scheiden.

Aandachtspunten bij implementatie

Een gezamenlijk applicatielandschap waarin alle deelprocessen zich afspelen, heeft als voordeel dat er minder nadruk komt te liggen op gegevensuitwisseling tussen verschillende beheersystemen. In plaats daarvan is het belangrijker om na te kunnen gaan onder wiens verantwoordelijkheid de keteninformatie eigenlijk valt, zodat de uiteindelijke zorgdrager DUTO-functies als vernietiging of overbrenging kan uitvoeren. Er zijn dan de volgende aandachtspunten:

1. Creëer een overzicht van informatiestromen door de verschillende tenants van de centrale applicatie.
2. Regel applicatie-, technisch- en functioneel beheer in voor de centrale applicatie. Beleg dit duidelijk bij professionals in de organisaties.
3. Zorg voor een duidelijke administratieve scheiding tussen de organisaties. Dit kan bijvoorbeeld door middel van metagegevens.
4. Maak afspraken met de beheerorganisatie van de centrale applicatie. Deze beheerorganisatie kan ook niet deelnemen aan de informatieketen. Denk hierbij aan afspraken over procedures en een exitstrategie.